

FILOSOFIJA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis
Pakartotinė sesija

2026 m. birželio 23 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, patikrinkite, ar juose nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę ir vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Per egzaminą galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu rašikliu, pieštuku, naudotis trintuku.
4. Atsakymus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje, kuriame yra palikta vietos juodraščiui. Jei esate tikri dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
5. **Atsakymų lape** rašykite **tik juodai arba mėlynai** rašančiu rašikliu tvarkingai ir įskaitomai. Jei savo atsakymą keičiate, nubraukite jį ir aiškiai užrašykite naują. Atsakymų lape nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis.
6. Atsakymų lape atsakymus įrašykite tam skirtose vietose. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
7. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
8. Atsakymų lape neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų identifikuoti darbo autorių.
9. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

I DALIS

1 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Sioreno Kierkegoro (Søren Kierkegaard) veikalo „Baimė ir drebėjimas“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 1.1–1.5 užduotis.

Jis [tikėjimo riteris] į viską žiūri pro pirštus taip nerūpestingai, tarytum būtų lengvabūdis, bet už kiekvieną gyvenimo akimirką <...> moka didžiausią kainą; mat viską daro absurdo dėka. <...> Šis žmogus yra atlikęs ir kiekvieną akimirką atlieka begalybės judesį. Toje begalinėje rezignacijoje* jis išsemia gilų būties liūdesį, jis pažįsta begalybės palaimą, jis yra pajutęs skausmą išsižadėti visko, ką turi pasaulyje brangiausia, ir vis dėlto baigtinybė jam visai tokio pat gero skonio kaip ir tam, kuris niekada nepažino nieko aukštesnio, mat jo buvimas baigtinybėje neturėjo jokių bailios, įbaugintos dresūros pėdsakų, ir vis dėlto, džiaugdamosis ja jis jaučiasi toks saugus, tarytum baigtinybė būtų visų patikimiausia. Ir vis tiek <...> visa jo pateikiama žemiška povyza absurdo dėka yra naujas sutvėrimas. Jis be galo visko atsižadėjo ir absurdo dėka vėl viską sugriebė. <...> Turbūt sudėtingiausias uždavinys šokėjui – užimti tam tikrą padėtį taip, kad nebūtų nė vienos sekundės, kai jis dar bando tą padėtį pagauti, bet kad jau pačiame šuolyje jis kartu ir stovėtų toje padėtyje. Gal nė vienas šokėjas negali to padaryti – bet tasai riteris padaro.

* Rezignacija – visiškas nuolankumas, pasidavimas lemčiai, likimui.

1.1. S. Kierkegoras savo filosofijoje apibūdina tris egzistencijos pakopas¹: estetinę, etinę ir religinę. Apie kurią egzistencijos pakopą kalbama šioje ištraukoje?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

1.2. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra tikėjimo riteris.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

1.3. Argumentuotai paaiškinkite, kodėl tikėjimo riterių kasdienybėje pasitaiko labai retai.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

¹ ракоpa – етаp – этап – етап, стадія, ступінь

- 1.4. Kokios filosofijos krypties² idėjiniu pirmtaku³ yra laikomas S. Kierkegoras? Kuriame amžiuje ši filosofijos kryptis galutinai susiformavo?

Juodraštis

Filosofijos kryptis Amžius

(2 taškai)

- 1.5. S. Kierkegoro filosofijoje svarbi šuolio į tikėjimą sąvoka. Paaiškinkite šios sąvokos reikšmę.

Juodraštis

.....
.....
.....
.....

(1 taškas)

² filosofijos kryptis – nurt filozoficzny – философское направление – напрямок філософії

³ pirmtakas – poprzednik – предшественник – попередник

2 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Martino Buberio (Martin Buber) veikalo „Dialogo principas I. Aš ir Tu“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 2.1–2.5 užduotis.

Nėra jokio *Aš* paties savaime – visuomet yra tik *Aš* iš žodžių poros *Aš – Tu* arba iš žodžių poros *Aš – Tai*.

Kai žmogus sako *Aš*, jis turi omenyje kurią nors vieną iš tų porų. *Aš*, kurį jis turi omenyje, yra tada, kai jis sako *Aš*. Bet ir tada, kai jis sako *Tu* arba *Tai*, drauge būva vieno ar kito pamatinio žodžio *Aš*.

<...>

Žmogiškoji esybė gyvena ne vien <...> iš veiklos rūšių, kuriose „kas nors“ yra objektas. *Aš* suvokiu ką nors. *Aš* juntų ką nors. *Aš* vaizduojuosi ką nors. *Aš* noriu ko nors. <...> Žmogaus gyvenimas nėra vien tokie ar panašūs į juos dalykai.

Visi šie ir panašūs dalykai sudaro *Tai* – karalystę.

Tačiau *Tu* – karalystės pagrindas yra kitas.

Kas sako *Tu*, tam nėra jokio „ko nors“, jokio objekto. <...> Tačiau kai sakoma *Tu*, nebėra jokio „ko nors“. *Tu* nieko neaprėžia.

Kas sako *Tu*, tas neturi jokio „ko nors“, neturi nieko. Bet užtai jis yra santykiyje.

2.1. Savais žodžiais paaiškinkite šį M. Buberio teiginį: „Nėra jokio *Aš* paties savaime <...>.“

Juodraštis

.....

.....

(1 taškas)

2.2. Paaiškinkite skirtumą tarp porų *Aš – Tu* ir *Aš – Tai*.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

2.3. Savais žodžiais paaiškinkite, kodėl kitas, pasak M. Buberio, yra *Tu* – karalystės pagrindas.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

- 2.4.** M. Buberis laikomas vienu iš dialogo filosofijos kūrėjų. Įvardykite dar vieną šiai krypciai priskiriamą filosofą. Remdamiesi žiniomis, įvardykite Antikos filosofą, beveik visus savo veikalus parašiusį dialogo forma.

Juodraštis

Dialogo filosofas Dialogus rašęs Antikos filosofas

(2 taškai)

- 2.5.** Paaiškinkite, kaip M. Buberio santykį *Aš – Tu* galima gretinti su Imanuelio Kanto (Immanuel Kant) kategorinio imperatyvo formuluote apie žmogų.

Juodraštis

.....
.....
.....

(1 taškas)

3 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Karlo Jasperso (Karl Jaspers) veikalo „Filosofijos įvadas“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 3.1–3.5 užduotis.

Filosofavimas yra ryžtas⁴ atsiverti ištakoms⁵, sugrįžti į save ir, kiek leidžia jėgos, suaktyvinti save vidiniais veiksmais.

Tiesa, kasdienėje egzistencijoje visų pirma tenka atlikti realias užduotis, nusilenkti dienos reikalavimams. Tačiau tuo nepasitenkinti, o, priešingai, į kasdienį darbą ir smulkių tikslų vaikymąsi žvelgti kaip į savimaršos kelią ir visa tai patirti kaip praradimą ir kaltę – štai kas yra trokšti filosofinio gyvenimo būdo. Be to, labai svarbu rimtai žiūrėti į tai, ką patiri drauge su kitais žmonėmis, į laimę ir skausmą, į sėkmę ir nesėkmę, į sielos sutemas bei sumaištį. <...>

Filosofinis susimąstymas, skirtingai nuo kultinio, neturi švento objekto, šventos vietos ir nusistovėjusios formos. Jo vyksmo tvarka netampa taisykle, bet lieka laisvai kintančia galimybe. Filosofinis susimąstymas, skirtingai nuo kultinės bendruomenės, realizuojamas vienatvėje.

3.1. Paaiškinkite, kodėl, anot K. Jasperso, filosofavimas yra ryžtas sugrįžti į save.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

3.2. Nusakykite, kas laikoma filosofiniu gyvenimo būdu. Remdamiesi savo patirtimi, argumentuotai paaiškinkite, pritariate ar nepritariate šiam gyvenimo būdui.

Juodraštis

Filosofinis gyvenimo būdas

.....

Paaiškinimas

.....

(2 taškai)

3.3. K. Jaspersas savo filosofijoje įvedė terminą *ribinės situacijos*⁶. Savais žodžiais apibūdinkite ribinių situacijų reikšmę žmogui.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

⁴ ryžtas – determinacija – решимость – рішучість

⁵ ištakos – źródła – истоки – витокі

⁶ ribinės situacijos – sytuacje graniczne – пограничные ситуации – граничні ситуації

- 3.4.** Pateiktoje ištraukoje K. Jaspersas svarsto, kuo filosofinis mąstymas skiriasi nuo religinio. Remdamiesi žiniomis, suformuluokite po vieną filosofinį ir religinį klausimą.

Juodraštis

Filosofinis klausimas

Religinis klausimas

(2 taškai)

- 3.5.** K. Jaspersas pabrėžia, kad filosofinis mąstymas gali kilti iš meditacijos vienatvėje. Remdamiesi žiniomis, paaiškinkite, kaip tokį mąstymo būdą atskleidžia Renė Dekarto (René Descartes) filosofinis metodas.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

4 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Georgo Vilhelmo Frydricho Hėgelio (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) veikalo „Dvasios fenomenologija“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 4.1–4.5 užduotis.

[D]vasia yra pati save palaikanti absoliuti, reali esmė. Visi ankstesni sąmonės pavidalai yra jos abstrakcijos; jie pasireiškia tuo, kad dvasia save analizuoja, atskiria savo momentus ir apsistoja prie pavienio [momento]. <...> Kai momentai šitaip izoliuoti, atsiranda regimybė, kad jie *egzistuoja* patys savaiame; tačiau tai, kad jie yra tik momentai arba nykstantys dydžiai, parodė jų tolesnė kaita (*Fortwaltung*) ir sugrįžimas į savąjį pagrindą bei esmę; o ši esmė kaip tik ir yra tų momentų judėjimas ir ištirpimas. <...> Vadinasi, dvasia yra *sąmonė* apskritai, tai, kas apima juslinį⁷ tikrumą, suvokimą ir intelektą tiek, kiek analizuodama pačią save ji laikosi momento, pasireiškiančio tuo, kad sau ji yra *objektinė, estinti* tikrovė ir kartu abstrahuojasi nuo to, kad ši tikrovė yra jos pačios būtis-sau. <...> [N]ei bendruomenė, nei šeima nėra kažkas tik savyje ir sau; žmogiškasis įstatymas savo gyvuoju judrumu kyla iš dieviškojo įstatymo; žemėje galiojantis įstatymas kyla iš požemio įstatymo, sąmoningas įstatymas – iš pasąmoningo <...> ir lygiai taip pat jis sugrįžta ten, iš kur kilo.

4.1. G. V. F. Hėgelis ištraukoje aptaria dvasios subjektyvumo ir objektyvumo aspektus. Apibūdinkite subjektyvumo ir objektyvumo sąvokų skirtumą filosofijoje. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip G. V. F. Hėgelis sprendžia šią sąvokų priešpriešą⁸.

Juodraštis

Skirtumas

.....

.....

Sprendimas

.....

.....

(2 taškai)

4.2. G. V. F. Hėgelis ištraukoje tvirtina, kad žmogiškasis įstatymas kyla iš dieviškojo įstatymo. Pateikite šią mintį iliustruojantį pavyzdį.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

⁷ juslinis – zmysłowy – чувственный – чуттєвий

⁸ priešprieša – przeciwieństwo – противопоставление – протистояння

- 4.3.** G. V. F. Hėgelis teigia, kad dvasia „apima juslinį tikrumą“, tačiau juo neapsiriboja. Kaip vadinama pažinimo teorija, teigianti, kad juslinė patirtis yra vienintelis pažinimo šaltinis? Paaiškinkite, kodėl G. V. F. Hėgelio filosofijoje tikrovė negali būti aiškinama vien jusline patirtimi.

Juodraštis

Pažinimo teorija

Paaiškinimas

.....

.....

(2 taškai)

- 4.4.** Paaiškinkite, kodėl G. V. F. Hėgelis kritikuoja požiūrį, teigiantį, kad dvasia ir tikrovė yra dvi atskiros realybės.

Juodraštis

.....

.....

.....

(1 taškas)

- 4.5.** G. V. F. Hėgelis teigia, kad „žmogiškasis įstatymas savo gyvuoju judrumu kyla iš dieviškojo įstatymo“. Įvardykite modernių laikų filosofą, metusį iššūkį tokiam požiūriui ir teigusį, kad jo paties filosofija egzistuoja anapus gėrio ir blogio, o žmogus yra laisvas nuo bet kokio dieviškojo įstatymo.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

5 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Albero Kamiu (*Albert Camus*) veikalo „Samprotavimai apie absurda“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 5.1–5.5 užduotis.

Visi didieji darbai ir visos didžiosios mintys prasideda nuo juokingai menkų dalykų. Didieji kūriniai dažnai gimsta ties koku nors gatvės kampu ar restorano prieangyje. Taip ir absurdas. Absurdo pasaulis labiau negu bet kuris kitas taurumo semiasi iš savo varganos kilmės. <...> Kartais dekoracijos sugriūva. Kélimasis iš ryto, tramvajus, keturios valandos kontoroje arba gamykloje, pietūs, vél tramvajus, keturios valandos darbo, vakarienė, miegas, – pirmadienį, antradienį, trečiadienį, ketvirtadienį, penktadienį bei šeštadienį viskas vyksta tuo pačiu ritmu, ir šitaip netrikdomai žengiamo tuo keliu didžiąją gyvenimo dalį. Tik vieną gražią dieną iškyla klausimas „kodėl“, ir viskas prasideda šituo nuovargiu, kuriame atsiranda nuostabos. <...> Juk ateina diena, kai žmogus konstatuoja ar pasako, kad jam jau trisdešimt. Šitaip jis patvirtina savo jaunumą. Bet kartu nustato ryšį su laiku. Užima jame savo vietą. <...> Jis troško rytojaus, būtent rytojaus, tuo tarpu kai visa savo esybe privalėjo jo kratytis! Šis kūno maištas ir yra absurdas.

5.1. Paaiškinkite, kodėl A. Kamiu aprašomas momentas, kai „žmogus konstatuoja ar pasako, kad jam jau trisdešimt“, yra laikomas filosofiškai reikšmingu. Pateikite dar vieną gyvenimišką pavyzdį, kai žmogus išgyvena tokį filosofiškai reikšmingą momentą.

Juodraštis Paaiškinimas Pavyzdys

(2 taškai)

5.2. Argumentuotai paaiškinkite, ar sąmoningumas sustiprina absurdo išgyvenimą.

Juodraštis

(1 taškas)

5.3. A. Kamiu laikomas egzistencializmo atstovu. Koks dar filosofas priskiriamas prancūzų egzistencializmo tradicijai?

Juodraštis

(1 taškas)

- 5.4. Savais žodžiais paaiškinkite, kodėl ši A. Kamiu ištrauka galėtų būti laikoma modernios visuomenės kritika.

Juodraštis

.....
.....

(1 taškas)

- 5.5. Kaip A. Kamiu filosofijoje vadinamas aktyvus atsakas⁹ į absurda? Įvardykite tokį aktyvų atsaką pasitelkiantį A. Kamiu aprašytą absurdo herojų.

Juodraštis

Atsakas į absurda

Herojus

(2 taškai)

⁹ atsakas – odpowiedź – отклик – відповідь, реакція

6 struktūrinis klausimas. Perskaitykite Tomo Akviniečio veikalo „Politiniai traktatai“ ištrauką. Remdamiesi ištrauka ir žiniomis, atlikite 6.1–6.5 užduotis.

[J]eigu žmogui tiktų gyventi vienvėje, kaip tai daro dauguma gyvūnų, tai nieko kito, į tikslą vedančio, jam nereikėtų, bet kiekvienas pats būtų sau karalius, pavaldus Dievui, aukščiausiam Karaliui <...>. Tačiau žmogui prigimties skirta būti bendruomenėje gyvenančiu visuomeniniu ir politiniu gyvūnu dar labiau negu visiems kitiems gyvūnams <...>. [J]eigu neteisingai valdo tik vienas, valdyme ieškantis ne jam pavaldžios daugumos gėrio, o vien naudos sau, tai toks valdovas vadinamas tironu <...>. O jeigu neteisingai valdo ne vienas, bet keli turtingieji, naudodamiesi savo turtais engia paprastus žmones, tai toks valdymas vadinamas oligarchija <...>.

O jeigu neteisingai valdo dauguma, tai toks valdymas vadinamas demokratija, arba liaudies valdžia <...>. Panašiai reikia skirstyti ir teisingą valdymą. <...>

Tačiau kiekvienas natūralus valdymas yra tada, kai valdo vienas. Juk <...> tarp sielos dalių yra viena vadovaujanti galia, būtent, protas. Taip pat ir bitės turi vieną karalių, o visoje visatoje yra vienas Dievas, visa ko kūrėjas ir valdovas.

6.1. Tomas Akvinietis ištraukoje žmogų pavadina politiniu gyvūnu. Įvardykite garsų Antikos filosofą, iš kurio Tomas Akvinietis perėmė šį bei daugelį kitų terminų. Minėtasis Antikos filosofas laikomas ir žinomo etikos principo, kuriuo vadovavosi ir Tomas Akvinietis, autoriumi. Įvardykite šį etikos principą.

Juodraštis

Antikos filosofas Etikos principas

(2 taškai)

6.2. Tomas Akvinietis teigia, kad „kiekvienas natūralus valdymas yra tada, kai valdo vienas“. Pateikite šį teiginį kritikuojantį filosofinį argumentą.

Juodraštis

.....
.....

(1 taškas)

6.3. Remdamiesi žiniomis, suformuluokite vieną politinės filosofijos klausimą.

Juodraštis

.....
.....

(1 taškas)

- 6.4. Tomas Akvinietis Dievo buvimą daugiausia įrodinėjo kosmologiniais argumentais. Dalis kitų Viduramžių filosofų, pavyzdžiui, Anzelmas Kenterberietis, rėmėsi ontologiniais argumentais. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra ontologinis ir kosmologinis argumentai.

Juodraštis

Kosmologinis argumentas

.....

.....

Ontologinis argumentas

.....

.....

(2 taškai)

- 6.5. Tomas Akvinietis priklauso Viduramžių filosofijos kryptčiai, kuriai būdingas rėmimasis autoritetais ir tikėjimo tiesų grindimas logika. Kaip vadinama ši filosofijos krypttis?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

II DALIS

Remdamiesi A, B ir C šaltiniais, parašykite filosofinę esė tema

„Visi filosofijos klausimai galiausiai susiveda į vieną: kas yra žmogus?“.

Immanuelis Kantas

A šaltinis. Iš Blezo Paskalio (*Blaise Pascal*) veikalo „Mintys“

Žmogus iš tiesų sukurtas mąstyti – tai visa jo kilnybė ir amatas. Visa jo pareiga – mąstyti kaip reikia. Tvarkingai mąstyti – reiškia pradėti nuo savęs: nuo savo Autoriaus ir savo galutinio tikslo.

Tačiau apie ką mąsto žmonės? Niekada apie save, bet apie tai, kaip šokti, groti liutnia, dainuoti, rašyti eilėraščius, bėgti žiedo ir t. t., kautis, tapti karaliumi, negalvodami, ką reiškia būti karaliumi ir būti žmogumi.

B šaltinis. Iš Renė Dekarto veikalo „Metafiziniai apmąstymai kartu su atrinktais prieštaravimais ir atsakymais“

Tad kas gi aš esu? Mąstantis daiktas. O kas yra tai? Tai yra daiktas, kuris abejoja, suvokia, teigia, neigia, nori, nenori, be to, įsivaizduoja ir junta. <...> Ne jau tai ne aš, kuris dabar kone viskuo abejoja, nors vis dėlto šį tą suvokia, viena teigia esant teisinga, o kita neigia, trokšta pažinti dar daugiau, nenori būti suklaidintas, netgi savo paties apmaudui įsivaizduoja daugybę dalykų ir daugelį jų pastebi tarsi ateinančius iš juslių?

C šaltinis. Fransisko Gojos (*Francisco Goya*) graviūra „Proto miegas pagimdė monstrus“, 1799 m.

(20 taškų)

